

12. *Repozytarij NPU imeni M. P. Drahomanova* [Repository of NPU]. Available at: <http://enpuir.npu.edu.ua/?locale=uk>. (accessed 10.01.2017).
13. Tsurul' O. A. *Khrestomatiya z metodyky navchannya biolohiyi: navch. posib.* [Reader on the methods of teaching biology], Kiev, NPU imeni M. P. Drahomanova, 2007. 309 p.
14. Tsurul' O. A. *Zbirnyk zavdan' dlya samostiyanoi roboty studentiv z metodyky navchannya biolohiyi: metod. posib.* [Collection of tasks for students' self – study work on the methods of teaching biology], Kiev, NPU imeni M. P. Drahomanova, 2010. 61 p.
15. Tsurul' O. A. *Navchal'no-metodychne zabezpechennya samostiyanoi roboty studentiv z metodyky navchannya biolohiyi* [Educational and methodological support students' self – study work on methods of teaching biology]. Naukovi zapysky: Zb. nauk. statey NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011, Vol. 97, pp. 218–226.
16. Tsurul' O. A. *Testovi zavdannya z metodyky navchannya biolohiyi: navch. pos.* [Tests on the methods of teaching biology], Kiev, NPU imeni M. P. Drahomanova, 2010. 127 p.

Стаття надійшла в редакцію 07.02.2017р.

УДК 378.14:792.8(1:4=112.2)

ІРИНА ТКАЧЕНКО

iratkachenko1992@mail.ru

викладач

Сумський державний педагогічний університет імені А. Макаренка
м. Суми, вул. Роменська 87

ВИЩА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: ДОСВІД НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН

Проаналізовано сучасний стан вищої хореографічної освіти та особливості фахової підготовки хореографів у німецькомовних країнах – Австрії, Німеччині та Швейцарії. Розглянуто структуру вищої хореографічної освіти. Встановлено, що в Німеччині функціонують університети, вищі танцювальні школи та вищі мистецькі школи, в Австрії та Швейцарії – університети та академії. З'ясовано основні напрями, за якими здійснюють підготовку майбутніх хореографів, зокрема: «Танець», «Педагогіка танцю», «Сучасний танець», «Наука про танець», «Хореографія». Конкретизовано правила вступу на хореографічні спеціальності до вищих навчальних закладів (ВНЗ) німецькомовних країн.

Ключові слова: вища хореографічна освіта, хореографічна підготовка, напрям підготовки, структура, вища танцювальна школа, вища мистецька школа, академія, університет.

ИРИНА ТКАЧЕНКО

преподаватель

Сумской государственной педагогический университет имени А. Макаренко,
г. Сумы, ул. Роменская 87

ВЫСШЕЕ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ОПЫТ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНЫХ СТРАН

Проанализировано современное состояние высшего хореографического образования и особенности профессиональной подготовки хореографов в немецкоязычных странах – Австрии, Германии и Швейцарии. Рассмотрена структура высшего хореографического образования. Установлено, что в Германии функционируют университеты, высшие танцевальные школы и высшие художественные школы, в Австрии и Швейцарии – университеты и академии. Выявлены основные направления, по которым осуществляют подготовку будущих хореографов, в частности: «Танец», «Педагогика танца», «Современный танец», «Наука о танце», «Хореография». Конкретизированы правила поступления на хореографические специальности в высшие учебные заведения немецкоязычных стран.

Ключевые слова: высшее хореографическое образование, хореографическая подготовка, направление подготовки, структура, высшая танцевальная школа, высшая художественная школа, академия, университет.

teacher
Sumy State Pedagogical University named after A. Makarenko,
Sumy, Romenska 87 Street

HIGHER CHOREOGRAPHIC EDUCATION: THE EXPERIENCE OF GERMAN-SPEAKING COUNTRIES

The current state of higher choreographic education and features of professional training of choreographers in the German-speaking countries, in particular Austria, Germany and Switzerland were analyzed. It is found that most of the German-speaking countries are Germany, Austria and Switzerland, which became the object of study. The considered the structure of higher choreographic education in the German-speaking countries. Universities, higher dance schools and higher art schools are functioning in Germany. Universities and academies are functioning in Austria and Switzerland. The institutions of theatre sciences, faculty of pedagogy and psychology, departments of performing arts are the structural units of the universities. The institutions of higher education have both private and state ownership. It is found out that the main areas for which training is future choreographers in the German-speaking countries there is a "Dance", "Dance pedagogy", "Modern dance", "Science of dance", "Choreography". German-speaking countries recognized by the training of specialists in the specialty choreography of Modern dance that has no analogues in Ukraine. The term of study is four (bachelor) and two (master) years. Higher choreographic education in these countries has a different approach and aims at mastering a separate specialty that provides future dance instructors completely and thoroughly master the basic knowledge and skills in this specialty. Specific conditions and rules of admission to the higher educational institutions of German-speaking countries.

Keywords: higher choreographic education, dance training, training direction, structure, higher dance school, higher art school, academy, university.

Українське суспільство обрало європейський шлях розвитку. Цим й зумовлений, зокрема, інтерес до вивчення прогресивного досвіду країн Європи з підготовки хореографів. Опанувавши методологію наукової та професійної діяльності, оволодівши спеціалізованими фаховими знаннями, випускники-хореографи набувають практичного досвіду й успішно виконують інноваційну діяльність, що зумовлена потребами сучасного ринку праці.

З огляду на зазначене, особливої актуальності набуває вища хореографічна освіта та особливості підготовки майбутніх фахівців-хореографів у німецькомовних країнах. Модернізація структури і змісту, високий рівень хореографічної підготовки та неординарні підходи навчання у німецькомовних ВНЗ відіграють важливу роль у розвитку європейського хореографічно-освітнього простору та є цікавим об'єктом досліджень.

Проблеми вищої хореографічної освіти стали предметом наукового пошуку українських дослідників (О. Бойко, О. Бурля, Т. Благова, А. Ветринська, О. Касьянова, С. Куценко, Л. Пушкар, Т. Прокопович, Т. Пovalій та ін.). Цінними для об'єктивного аналізу теоретичних основ вищої хореографічної освіти є праці німецькомовних теоретиків (Г. Вальсдорф, Р. Вітцман, Дж. Гоберт, Е. Каттнер-Улріх, Г. Кляйнс, Ф.-М. Петер, П. Прімавезі та ін.). Однак, незважаючи на наявність значної кількості досліджень, у вітчизняних наукових колах маловивченою залишається проблема вищої хореографічної освіти німецькомовних країн та підготовка фахівців у цій галузі.

Мета статті – висвітлити сучасний стан вищої хореографічної освіти в провідних німецькомовних країнах – Австрії, Німеччині та Швейцарії.

Основними завданнями є розглянути структуру вищої хореографічної освіти та з'ясувати провідні напрями, за якими здійснюють підготовку майбутніх хореографів у вказаних країнах.

Хореографічна освіта в німецькомовних країнах (Австрія, Німеччина, Швейцарія, Ліхтенштейн, Люксембург) нині зазнає найбільш радикальних змін. Об'єднувальною особливістю цієї групи країн є передусім мовна спорідненість, оскільки більша частина населення спілкуються німецькою мовою. Для позначення єдності національного, мовного, культурного, соціального та світоглядного фундаменту німецькомовного суспільства використовується термін «німецькомовні країни» [1, с. 5]. Аналіз наукової літератури засвідчує, що найбільшими німецькомовними країнами вважаються Німеччина, Австрія та Швейцарія (поширена абревіатура «D-A-CH»).

ВИВЧАЄМО ДОСВІД

Зауважимо, що вища хореографічна освіта цих країн характеризується високою якістю. Це підтверджує, зокрема, аналіз законодавчої бази Німеччини і «Танцювального плану Німеччини» (Tanzplan Deutschland), розрахованого на 2005–2010 рр. [9]. Федеральний фонд культури Німеччини у 2005 р. прийняв рішення інвестувати 12,5 млн. євро у галузь танцю, тому було розроблено 5-річний проект з метою удосконалення танцювального мистецтва та хореографічної освіти у ВНЗ країни. У проекті повинні були взяти участь всі федеральні землі країни і провідні міста. Активними його учасниками стали Берлін, Бремен, Дрезден, Дюссельдорф, Ессен, Франкфурт, Гамбург, Мюнхен, Потсдам. «Танцювальний план Німеччини» стимулював посилення міжнародної співпраці у театральних і наукових колах, його запровадження сприяло відкриттю нових ВНЗ, де здійснюють підготовку хореографів, і розробленню новітніх спеціальностей.

Систематизація та аналіз наукової літератури [5; 6] дає можливість стверджувати, що нині вищу хореографічну освіту в німецькомовних країнах можна здобути у ВНЗ різного типу. Так, у Німеччині функціонують університети, вищі танцювальні школи і вищі мистецькі школи. Вища хореографічна школа Австрії та Швейцарії представлена університетами та академіями.

Вважаємо за доцільне представити перелік ВНЗ Німеччини, де здійснюється підготовка хореографів:

- п'ять університетів – Вільний університет Берліна, Гессенський університет імені Юстуса Лібіха, Університет Гамбурга, Університет мистецтв Фолькванг, Німецький спортивний університет у Кельні (Freie Universität Berlin, Justus-Liebig-Universität Gießen, Universität Hamburg, Folkwang Universität der Künste, Deutsche Sporthochschule Köln);

- три вищі танцювальні школи – Вища школа танцю імені Грет Палукки в Дрездені, Вищий міжгалузевий центр танцю в Берліні, Державна школа балету і артистизму в Берліні (Palucca Schule Dresden – Hochschule für Tanz, Hochschulübergreifendes Zentrum Tanz Berlin, Staatliche Ballettschule Berlin und Schule für Artistik);

- шість вищих мистецьких шкіл – Вища школа драматичного мистецтва імені Ернста Буша в Берліні, Вища школа музики і танцю в Кельні, Вища школа музики і театру в Мюнхені, Вища школа музики і образотворчого мистецтва у Франкфурті-на-Майні, Державна вища школа музики і образотворчого мистецтва в Мангеймі, Вища школа мистецтв і суспільства в Аланусі (Hochschule für Schauspielkunst «Ernst Busch» Berlin, Hochschule für Music und Tanz Köln, Hochschule für Musik und Theater München, Hochschule für Music und Darstellende Kunst Frankfurt an Main, Staatliche Hochschule für Music und Darstellende Kunst Mannheim, Alanus Hochschule für Kunst und Gesellschaft) [6].

На основі вивчення та систематизації офіційних сайтів ВНЗ Німеччини з'ясовано, що основними структурними підрозділами навчальних закладів є факультети філософії й гуманітарних наук, факультети педагогіки і психології. Крім того, у ВНЗ створено інститути танцю. Хореографічна підготовка фахівців відбувається також при інститутах театральних наук і відділах театру.

На відміну від Німеччини, в Австрії хореографії навчають у трьох ВНЗ: Приватному університеті імені Антона Брукнера у Лінці [2], Університеті музики і виконавського мистецтва (є одночасно найбільшою консерваторією країни) у Відні [4] та Зальцбургській експериментальній академії танцю [7] (табл. 1).

Таблиця 1

Структура вищої хореографічної освіти в Австрії

Типи ВНЗ	Назва ВНЗ	Структурні підрозділи ВНЗ	Напрямок підготовки	Форма власності / офіційний сайт ВНЗ
Університет	Приватний університет імені Антона Брукнера (м. Лінц)	Інститут танцювального мистецтва	Сучасний танець. Сучасний сценічний танець. Педагогіка танцю.	приватний www.bruckneruni.at

ВИВЧАЄМО ДОСВІД

	Університет музики і виконавського мистецтва (Віденська консерваторія)	Факультет виконавського мистецтва – відділ танцю	Сучасний танець. Сучасний танець і балет.	приватний, державною акредитацією www.konservatorium-wien.ac.at .	3
Академія	Зальцбургська експериментальна академія танцю	Центр сучасного танцю та хореографії	Танець; Педагогіка танцю	державний www.sead.at .	

Систематизовано автором на основі автентичних джерел [2; 4; 7].

У результаті аналізу структури вищої хореографічної освіти в Австрії нами встановлено, що основними підрозділами ВНЗ є танцювальні інститути та факультети виконавського мистецтва, центри сучасного танцю та хореографії. Навчальні заклади мають приватну форму власності (Приватний університет імені Антона Брукнера в Лінці), приватну з державною акредитацією (Університет музики і виконавського мистецтва у Відні) або є державними (Зальцбургська експериментальна академія танцю).

Приватний університет імені Антона Брукнера – один з п'яти творчих ВНЗ Австрії, де навчають танцям, музики та акторському мистецтву, а також один із чотирьох університетів Лінца. Щорічно в ньому навчається майже 800 студентів з різних куточків світу, які отримують дипломи акторів та педагогів. Університет містить має інститути, а саме: інститут джазу та імпровізації, інститут акторського мистецтва та інститут танцювального мистецтва. На базі останнього інституту здійснюється підготовка фахівців-хореографів [2].

Університет музики і виконавського мистецтва у Відні завоював популярність завдяки музиці, танцям і драматичному мистецтву. Навчання відбувається на двох факультетах – музики (6 відділів: диригування і композиції; клавішних інструментів; струнних інструментів; духових і ударних інструментів; джазу; старовинної музики) та виконавського мистецтва (4 відділи: вокалу і опери; мюзиклу; драми; танцю) [3].

На основі аналізу офіційного сайту міністерства освіти Швейцарії з'ясовано, що в країні, і тільки в м. Цюріху, функціонують два мистецькі ВНЗ – Вища школа мистецтв [10] та Академія танцю [8]. Вища школа мистецтв в Цюріху має відділ виконавського мистецтва та кіно (Departement Darstellende Künste und Film). Академія танцю в Цюріху відкрита у 2005 році і нині вважається однією з провідних балетних шкіл австрійського та міжнародного рівня. Студенти академії отримують професійну хореографічну освіту з акцентом на класичний танець. Цей ВНЗ готує талановиту молодь як майбутніх артистів балету.

На основі аналізу офіційних сайтів Вищої школи мистецтв та Академії танцю в Цюріху складено таблицю «Структура вищої хореографічної освіти в Швейцарії», що конкретизована за такими показниками: типи ВНЗ, структурні підрозділи, напрям підготовки, форма власності (табл. 2).

Таблиця 2

Структура вищої хореографічної освіти в Швейцарії

Типи ВНЗ	Назва ВНЗ	Структурні підрозділи ВНЗ	Напрямок підготовки	Форма власності / офіційний сайт ВНЗ
Вищі мистецькі школи	Вища школа мистецтв в Цюріху	Відділ виконавського мистецтва і кіно	Сучасний танець	державний https://www.zhdk.ch
Академії	Академія танцю в Цюріху		Класичний танець	державний https://www.zhdk.ch

Систематизовано автором на основі автентичних джерел [8; 10].

Система вищої освіти німецькомовних країн характеризується чисельністю освітніх програм і в цьому контексті не є винятком хореографічна освіта. Розглядаючи та аналізуючи структуру ВНЗ, нами з'ясовано, що основними напрямками, за якими здійснюють підготовку майбутніх хореографів у Німеччині, є «Танець», «Хореографія», «Сучасний танець», «Сценічний танець», «Танцювальна композиція», «Хореографія і перформанс», «Наука про танець», «Евритмія», «Педагогіка танцю» й ін. В Австрії хореографічна підготовка фахівців здійснюється за напрямом «Сучасний танець», «Сучасний танець та балет», «Педагогіка танцю» тощо. «Класичний танець» і «Сучасний танець» характеризують швейцарську вищу хореографічну школу.

У результаті порівняльного аналізу стало можливим прослідкувати залежність типу ВНЗ і спеціальностей, які отримують його випускники, тобто стандартів освіти. Так, у Німеччині за спеціальністю «Танець» можна навчатися у семи ВНЗ: Вищій школі танцю ім. Грет Палукки в Дрездені, Університеті мистецтв Фолькванг, Німецькому спортивному університеті, Вищій школі музики і танцю в Кельні, Вищій школі музики і театру в Мюнхені, Вищій школі музики і образотворчого мистецтва у Франкфурті-на-Майні, Державній вищій школі музики і образотворчого мистецтва в Мангеймі, а в Австрії – лише в Зальцбургській експериментальній академії танцю.

Спеціальність «Хореографія» характеризує німецьку вищу школу і присутня у трьох вишах, зокрема: Вищій школі танцю ім. Грет Палукки в Дрездені, Вищому міжгалузевому центрі танцю в Берліні та Вищій школі драматичного мистецтва ім. Ернста Буша в Берліні [9].

Нині все більшого значення набуває педагогічна хореографічна освіта. Так, Вища школа танцю ім. Грет Палукки в Дрездені, Університет мистецтв Фолькванг і Державна вища школа музики і образотворчого мистецтва в Мангеймі (Німеччина) готують майбутніх викладачів хореографії для вищої школи за спеціальністю «Педагогіка танцю». Приватний університет імені Антона Брукнера (Австрія) також здійснює підготовку хореографів за цією спеціальністю.

Порівнюючи вищу вітчизняну хореографічну освіту з такою ж освітою в німецькомовних країнах, відзначимо, що в Україні існує значна кількість ВНЗ різного типу, де здійснюється підготовка танцівників. Проте більшість з них надає можливість отримати вищу освіту за спеціальністю «Хореографія». Бакалаврів чи магістрів за спеціальністю «Сучасний танець» вітчизняна система освіти не готує. В Україні сучасний танець представлений приватними студіями та школами.

Крім цього, вища хореографічна школа німецькомовних країн характеризується появою новітніх спеціальностей, а саме перформанс. Так, у Німеччині підготовка фахівців хореографії за спеціальністю «Хореографія і перформанс» ведеться у Вищій школі музики і образотворчого мистецтва у Франкфурті-на-Майні, Гіссенському університеті ім. Юстуса Лібіха та Університеті Гамбурга. Цюріхська вища школа мистецтв (Швейцарія) навчає за спеціальністю «Сучасний танець» [10].

Нині все більшу популярність у системі хореографічної освіти завойовує хореотерапевтична освіта, прикладом якої є Вища школа мистецтв і суспільства в Аланусі (Німеччина), де здійснюють підготовку хореографів за спеціальністю «Евритмія». Німецькі педагоги навчають, як сполучати гармонічні рухи, котрі нагадують танець, з поетичною мовою і музикою. Евристичні рухи вважаються художніми й одночасно лікувальними, адже засновані на глибокому розумінні краси і законів музики та мови. Відзначимо, що нині фахівці в галузі евритмії користуються великою популярністю не тільки в країнах ЄС, а й в усьому світі.

Навчальний процес у ВНЗ німецькомовних країн, де відбувається хореографічна підготовка, відзначається такими організаційними формами: навчальні заняття (групові та індивідуальні), самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи (іспити, заліки, конкурси та фестивалі). Крім того, вища хореографічна школа Німеччини, Австрії та Швейцарії характеризується численними майстер-класами хореографів, що стали обов'язковою складовою навчального процесу. Перевагу надають і проходженню студентами спеціальної практики, здебільшого при місцевих театрах країн [3, с. 21–24].

Варто вказати, що навчання характеризується щоденними заняттями з класичного та сучасного танцю. Особлива увага приділяється імпровізації, мета якої полягає у вмінні

виражати власну індивідуальність. Невід'ємною складовою навчального процесу є характерний і національний танець. Серед додаткових дисциплін є: ритміка, основи теорії музики, гімнастика, кінетика, методологія руху, дуетний танець, історія танцю і мистецтва, травматологія, педагогіка і психологія тощо. З першого року навчання студенти займаються підготовкою дипломного проекту, який становить танець з власне створеним стилем хореографії. Дипломна робота підкріплюється теоретичним описом.

Порівняльно-зіставний аналіз навчальних планів німецькомовних ВНЗ показав, що зміст професійної підготовки майбутніх хореографів має модульний характер, а її реалізація залежить від освітньо-кваліфікаційного рівня, який освоює студент: визначена підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (4 роки), а після його здобуття – «магістр» (2 роки).

Розглядаючи структуру та напрями підготовки у німецькомовних ВНЗ, варто конкретизувати правила вступу до них. Провідним завданням вступу абітурієнтів на навчання є організація іспитів. Вступні іспити проводяться в кілька етапів. Так, щоб стати студентом німецькомовного ВНЗ, потрібно володіти достатніми технічними танцювальними навичками, а також знаннями німецької чи англійської мови для іноземних студентів. Для вступу необхідно мати сертифікат чи документ, що засвідчує попередню хореографічну освіту середнього класу (це позанавчальні хореографічні заклади, балетні школи і т. д.).

Аналіз офіційних сайтів досліджуваних ВНЗ засвідчує, що обов'язковою умовою вступу є тест на придатність, що являє собою репетицію, в результаті якої студент демонструє етюд, заданий викладачем. Студенти, котрі пройшли це випробування, допускаються до вступних іспитів. На іспиті, що триває не більше десяти хвилин, проводиться урок класичного або сучасного танцю, відповідно до вибору спеціальності. Обов'язковою умовою вступу є власний підготовлений танцювальний номер. Завершує серію вступних іспитів бесіда абітурієнта із членами комісії. Також додаються заява з фотографіями, біографія, анкета, копія свідоцтва про закінчення школи і найголовніше довідка від лікаря [2; 8].

Таким чином, системний і порівняльно-зіставний аналіз фахової літератури дозволив узагальнити особливості вищої хореографічної освіти німецькомовних країн на сучасному етапі. Розглянувши сутність і систему цієї освіти в Німеччині, відзначимо, що модернізаційно-структурні зміни у ній розпочалися з розробки та введення у дію «Танцювального плану Німеччини», що вплинуло на всю хореографічну освіту німецькомовного регіону. Результати впровадження плану призвели до відкриття нових ВНЗ і якісного вдосконалення підготовки фахівців хореографії. Нині структуру вищої хореографічної освіти Німеччини, Австрії та Швейцарії характеризують університети, вищі танцювальні школи, вищі мистецькі школи та академії. Інститути театральних наук, факультети педагогіки та психології, відділи виконавського мистецтва тощо є структурними підрозділами ВНЗ. Останні мають як приватну, так і державну форму власності.

Вища хореографічна школа німецькомовних країн відзначається модернізованими програмами навчання, зокрема: «Педагогіка танцю», «Наука про танець», «Хореографія», «Класичний танець» тощо. Термін навчання у ВНЗ складає чотири (бакалавр) і ще два (магістр) роки. Вища хореографічна освіта в цих країнах має диференційований підхід і спрямована на оволодіння окремої спеціальності, що надає майбутнім хореографам довершено і досконально оволодіти основними знаннями й уміннями у цій спеціальності.

Предметом подальших наукових розвідок стане порівняльний аналіз змісту вищої хореографічної освіти в німецькомовних країнах та виокремлення позитивних концептуальних ідей, що можуть бути використані під час розробки Україною стратегічних напрямів реформ в галузі мистецької освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Солощенко В. Інтернаціоналізація університетської освіти: досвід німецькомовних країн / В. М. Солощенко. – Суми: ВВП «Мрія», 2012. – 176 с.
2. IDA – Institute for Dance Arts – Anton Bruckner privatuniversität. [Elektronic Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: www.bruckneruni.at.

3. Kattner-Ulrich E. Methoden der Tanzwissenschaft / Elizabeth Kattner-Ulrich. Dissertation. Freie Universität Berlin, 2008. – 258 s.
4. Konservatorium Wien – Privatuniversität. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: www.konservatorium-wien.ac.at.
5. Peter F.-M. Zwischen Ausdruckstanz und Postmodern Dance. Dore Hoyers Beitrag zur Weiterentwicklung des modernen Tanzes in den 1930er Jahren / Peter Frank-Manuel. Dissertation. Freie Universität Berlin, 2004. – 257 s.
6. Primavesi P. Körperpolitik in der DDR. Tanzinstitutionen zwischen Eliteförderung, Volkskunst und Massenkultur / Patrick Primavesi, Juliane Raschel, Theresa Jacobs, Michael Wehren // Denkströme. Journal der Sächsischen Akademie der Wissenschaften. – Helf 14, 2015. – S. 9–44.
7. SEAD Salzburg experimental academy of Dance. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: www.sead.at.
8. Tanz Akademie Zürich. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: <https://www.zhdk.ch>.
9. Tanzplan Deutschland. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: <http://www.tanzplan-deutschland.de/>.
10. Zürcher Hochschule der Künste. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: <https://www.zhdk.ch/>.

REFERENCES

1. Soloshenko V. *Internasionalizasia universitetskoi osvitu: dosvid nimeskomovnih krain* [The internationalization of University education: the experience of German-speaking countries]. Sumy, Dream, 2012, p. 176.
2. IDA – Institute for Dance Arts – Anton Bruckner private University. [Electronic Ressource]. – The Regime of access: www.bruckneruni.at.
3. Kattner-Ulrich E. Methods of dance science, Free University of Berlin, 2008, 258 p.
4. Konservatorium Wien – Privatuniversität [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: www.konservatorium-wien.ac.at.
5. Peter F.-M. Between dance and Postmodern Dance. Dore Hoyers contribution to the further development of modern dance in the 1930s., Free University of Berlin, 2004, 257 p.
6. Primavesi P. Raschel J., Jacobs T., Wehren M. Body politics in the GDR. Dance institutions, between elite promotion, folk art and mass culture, Journal of the Saxon Academy of Sciences, 2015. – Vol. 14, pp. 9–44.
7. SEAD Salzburg experimental academy of Dance. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: www.sead.at.
8. Tanz Akademie Zürich. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: <https://www.zhdk.ch>.
9. Tanzplan Deutschland. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: <http://www.tanzplan-deutschland.de/>.
10. Zürcher Hochschule der Künste. [Die elektronische Ressource]. – Das Regime des Zugriffes: <https://www.zhdk.ch/>.

Стаття надійшла в редакцію 22.02.2017 р.